

מפעל דף היומי בעיון

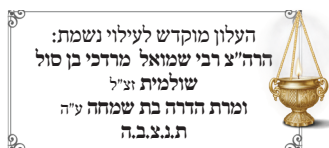
סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

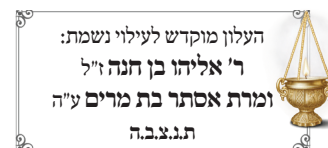
כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' ו' אייר - שבת י"ב אייר תשפ"ה

שבועות ג' ט'

בס"ד שבוע פרשת אחרי מות-קדושים

שבועות ג' ע"א

משום דתני חייב על הראש שתים אחת מיכן ואחת מיכן ועל הזקן שתים מיכן ושתיים מיכן ואחת מלמטה חדא דמיחייב עלה תרתי.

דעת הרבה ראשונים שאיסור הקפת הראש הוא לאו דווקא בתער אלא גם לא בתער כגון במספריים או בתלישה, וכך דעת תוספות [ב' ע"ב] וכן דעת הרא"ש [ולמעשה המחלוקת נמצאת בעיקר בראשונים במסכת מכות אך תוספות נמצא פה בסוגיה שלנו]. לעומת זאת דעת רש"י ודעת הרמב"ם שזה כמו בהשחתת הזקן דהוא דווקא בתער ולא בתער אין איסור.

ובאמת לא מוזכר תער בהקפת הראש, וצריך להבין את שיטת רש"י והרמב"ם מאיפה לקחו סברא זו. והריטב"א ביאר כי בכמה מקומות לומדים היקש מזה לזה, וכמו שהשחתת הזקן היא דווקא בתער כך גם הקפת הראש היא דווקא בתער. ולהלכה כותב הריטב"א שראוי להחמיר ולהימנע ולהקיף את הראש גם במספריים וכך גם אומר השולחן ערוך [יורה דעה סימן קפ"א סעיף ג'] שלמרות שאין חייבים על הקפת הראש אלא בתער, מכל מקום ראוי להחמיר כדעת האומרים שאסור לספר אף במספריים כעין תער.

ומציין רבי עקיבא איגר [ב' ע"ב] בגליון הש"ס שלפי שיטה זו שלא צריך תער בהקפת הראש יהיה אסור אף במלקט ורהיטני, ויהיה אף אסור לסרוק את הפאות שמא יבוא לתלוש ויש בזה איסור של הקפת הראש אבל כתב החתם סופר בתשובות שלו שלא ראינו לרבנן קשישאי שהחמירו בזה, והוא מעיד שגם רבו רבי נתן אדלר לא החמיר בזה והאריך בנושא הזה, וכבר דיברנו על זה במסכת מכות.

ולענין השחתה פשוט שהוא בתער, אבל יש בראשונים דעות שגם במספריים חדות מאוד שמגיעות עד לעור גם כן יש איסור לכתחילה.

נידון נוסף שיש בו מחלוקת בענין השחתת הזקן הוא, האם מי שמשחיתים את זקנו עובר בלא תשחית, כמו בהקפת הראש שמי שמקיפים אותו חייב, דעת התוספות פה בסוגיה שלנו שגם הנשחת חייב ויש ראיות לכך מהתוספתא, ואילו הרמב"ן והריטב"א הביאו את שיטת הרשב"א והראב"ד שאין איסור לנשחת והוא איסור רק למשחית, ורק בהקפת הראש שנאמר לא תקיפו בלשון רבים יש חיוב גם לניקף.

דף ג' ע"ב

שלא אוכל ואכל נמי לאו שיש בו מעשה הוא.

דנים הראשונים [עיין בריטב"א ועוד] באופן שאדם אמר שבועה שלא אוכל כיכר זו ואכל אותה דהוא לאו שיש בו מעשה, ולכן פשיטא שלוקח, דלכאורה אמאי לוקח, והרי הוי התראת ספק, דאולי ישאל על שבועתו ונמצא שלא היתה שבועה מעולם, וביותר שמצוהל השאל על נדריו, דהמקיים נדרו כאילו הקריב על גבי במה, ואף ששבועה חמורה יותר ומחמירים שלא להתירה לכחילה, מכל מקום אין זה מעיקר הדין. והראשונים תירצו מה שתירצו, ולכאורה אפשר לתרץ בפשיטות, דהרי לאחר שנשאל על שבועתו איגלאי מילתא שלא היתה שבועה בכלל, ולא היה על מה להתרות, ולא דמי לשאר התראת ספק שמהותה שאי אפשר לברר אם יעבור או לו, אבל כאן אם השבועה קיימת הרי זו התראה גמורה, ואם אין שבועה אין גם התראה כלל. ויותר אפשר לומר שבאופן שנשאל על שבועתו הרי זה מעשה חדש שמבטל את השבועה, והוי כדבר צדדי המונע את העבירה, וממילא ההתראה

כולל ומכון ראש פינה:

על עצם המעשה במקומה עומדת, כי ההתראה היא על המעשה, יעשה או לא יעשה, ואם מחמת דבר צדדי נפטר לא הוי חסרון בעצם ההתראה.

אלא אוכל ולא אוכל אמאי לאו שאין בו מעשה הוא.

הקשו האחרונים מדוע זה נקרא אין בו מעשה, דאף שבדרך כלל אין בזה מעשה, אבל יתכן שיהיה בו מעשה, כגון שישבע לאכול כיכר זה וישמיד את הכיכר או יתן אותה לכלבים או יזרוק אותה לים, נמצא שהוא מאבד בידים את האפשרות לאכול אותה, ואם כך איך אפשר לומר דתמיד הוי אין בו מעשה. ונאמרו בזה תירוצים שונים, אבל אפשר לכאורה לומר תירוץ פשוט, שאנחנו הולכים תמיד אחרי שעת השבועה, ואם אחר כך הוא עושה מעשה בידים ומאבד את הכיכר זה מעשה חדש ולא מעשה שקשור לשבועה שלו, דהשבועה לאכול בעצמותה כשהוא לא אוכל זה נקרא שאין בו מעשה, ומה שבסוף הוא לא יכול לאכול בגלל שהכיכר הלכה לאיבוד, אפילו שהוא עשה את זה בעצמו בידים זה נקרא מעשה חדש ולא נקרא פעולה בעצם השבועה שלו, ולכן זה נקרא לאו שאין בו מעשה.

שבועה שלא אוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלנה אינו חייב אלא אחת.

אמר על כיכר שבועה שלא אוכל כיכר זו שבועה שלא אוכלנה, אומרת הגמרא שאם אכלה חייב רק אחת, דהואיל ונשבע שלא יאכל כשחזור ונשבע זה כבר נקרא נשבע על המצווה ופטור, אלא שיש בזה מחלוקת ראשונים, דרש"י אומר שפטור מקרבן, משמע שפטור מקרבן אבל באמת יש כאן איסור של לא יחל דברו, ובמסכת נדרים נחלקו הראשונים אם יש איסור ורק פטור מן הקרבן, או שלא חלה שבועה כלל ואף איסור אין כאן.

דף ד' ע"א

ומשנה לא זזה ממקומה.

רש"י פירש שאחרי שהמשנה התפשטה בפי רוב התלמידים כבר לא היה אפשר לעקור את זה מהם ויותר מזה הרי שיש פה הרי שאלה את התלמידים הם לא ידעו איזה משנה העיקר אז אומר רש"י לשון מעניינת שהמשכיל יבין שהמשנה האחרונה היא עיקר. אמנם צריך עיון בשתי מסכתות שאז אמרין שאין סדר למשנה, איך נדע מה המשנה האחרונה. ואולי אפשר לומר דלכן בכל מקום שמצאנו שיש שתי משניות סותרות כנ"ל, שם אכן המסכת השניה היא המסכת האחרונה באמת, דבכהאי גוונא הקפיד רבי על הסדר, וזה חידוש גדול, וצ"ע.

מראות נגעים מאי מלקות איכא בקוצץ בהרתו.

ובזה מצאנו מחלוקת ראשונים לעניין קוצץ נגע טהור האם עובר, דדעת רש"י במסכת שבת [קל"ב ע"ב] וכן דעת הרשב"א שיש איסור גם בקוצץ נגע טהור, ודעת התוספות כאן שאין איסור בקציצת נגע טהור. ודעת הרמב"ן בפירושו על התורה שלא רק אם קצץ את בהרתו עובר, אלא גם אם לא הלך לכהן להראות לו את הנגע גם כן עובר, ולפי זה עיקר האיסור בקציצת הבהרת הוא שהוא מונע את הטומאה, שהיה צריך לטמא, אבל אם היה נגע טהור לא מנע טומאה. אבל לרש"י אף נגע טהור אסור לקצצו, מיהו לכאורה גם שם נקרא שמונע את הטומאה, דרש"י כתב שם בשבת דנגע טהור היינו שפרחה בכולו, והרי אם חזרו בו ראשי אברים חוזר ונטמא, ואם כן נמצא שמנע את האפשרות להיות טמא, וכמו שכתבו תוספות כאן. אמנם רש"י כתב שם גם בזה, ולכאורה בזה נגע טהור נקרא לגמרי דאי אפשר לטמא, ומכל מקום אסור לקוצצו, דהתורה קראה לו נגע טהור, כלשון הכתוב [ויקרא י"ג, ל"ח ט"ל], ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרת בהרת לבנת: וראה הכהן והנה בעור בשרם בהרת כהות לבנת בהק הוא פרח בעור טהור הוא. ופירושו המפרשים דמדובר במראה מתחת לקרום ביצה, ומכל מקום הוצרכה התורה לטהרו, ולכן הוא נקרא נגע טהור, וכל נגע הרי הוא בכלל איסור קציצה.

ומשנה לא זזה ממקומה.

רש"י פירש שאחרי שהמשנה התפשטה בפי רוב התלמידים כבר לא היה אפשר לעקור את זה מהם ויותר מזה הרי שיש פה הרי שאלה את התלמידים הם לא ידעו איזה משנה העיקר אז אומר רש"י לשון מעניינת שהמשכיל יבין שהמשנה האחרונה היא עיקר. אמנם צריך עיון בשתי מסכתות שאז אמרין שאין סדר למשנה, איך נדע מה המשנה האחרונה. ואולי אפשר לומר דלכן בכל מקום שמצאנו שיש שתי משניות סותרות כנ"ל, שם אכן המסכת השניה היא המסכת האחרונה באמת, דבכהאי גוונא הקפיד רבי על הסדר, וזה חידוש גדול, וצ"ע.

דף ה' ע"א

מכלל דהוי ידע מעיקרא, אי הוה ידע מי בדקו לה מיא.

לרש"י בפשטות הכונה שהבעל ידע שנסתרה ואחר כך בא עליה, אבל לתוספות מדובר שידע שנטמאה, ואף שלא בא עליה נקרא שאינו מנוקה מעוון הואיל ושכח מזה ובא להשקותה, מוכח שאינו מקפיד על אשתו ואם כן לא הוי מנוקה מעוון.

קסבר רבי ידיעת בית רבו שמה ידיעה.

לרש"י היינו שלמד בקנותו בבית רבו ששרץ טמא, והוא יודע שנגע, אך שכח אז שמי שנוגע בשרץ טמא הרי הוא טמא. ולדעת רבינו תם [הובא ברמב"ן והרישב"א] שידיעת בית

רבו היינו שלמד שהשרץ מטמא אך לא למד שאסור לאכל קודש אן להכנס למקדש בטומאה, דהיינו שידע רק מקצת דיני טומאה, אבל אם לא ידע דיני טומאה כלל לא הוי ידיעה. ולרמב"ן הידיעה היא שלמד ששרץ טמא וכל דיני הטומאה, ולא ידע שנגע בשרץ, אבל אם לא ידע כלל דיני טומאה אינו מתחייב כי לא הוי ידיעה. ורבינו חננאל [הביאו הרמב"א] פירש כנ"ל שידע ההלכות וידע שנגע, אך לא ידע בשעת הנגיעה ששרץ זה מטמא.

דף ה' ע"ב

תנן התם מראות נגעים שנים שהן ארבעה בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה.

הנה סוגיא זו היא סוגיא יחידה בתלמוד שעוסקת בעניני מראות נגעים, ולפיכך צריך להרחיב בה את הדיבור ולבאר את השיטות בענין זה, דהוא מן הענינים הקשים שבטהרות, כמו שאמרו חז"ל [פסחים נ' ע"א] והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון, מאי יקרות וקפאון אמר רבי אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא. רבי יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא. ע"כ.

משנה זו היא בריש מסכת נגעים, אמנם שם מובאת מחלוקת בין רבי מאיר לחכמים, וז"ל המשנה, מראות נגעים שנים שהן ארבעה. בהרת עזה כשלג, שניה לה כסיד ההיכל. והשאת כקרום ביצה, שניה לה כצמר לבן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, השאת כצמר לבן, שניה לה כקרום ביצה.

ובפשטות ההבנה בדברי רבי מאיר היא שהבהרת היא הלבנה ביותר, והשאת היא הכהה ביותר, והתולדות של אלו המראות הן להיפך, שתולדת הבהרת היא סיד ההיכל, ותולדת השאת היא צמר לבן שהוא לבן יותר מסיד ההיכל. ולחכמים הוא כסדר הלבנונית, שני האבות הם הלבנים ביותר, בהרת כשלג ושאת צמר לבן, ושתי התולדות הלבנות הן גם כן כך, תולדת הבהרת הוא סיד ההיכל שהוא לבן יותר מקרום ביצה.

ובביאור דעת רבי מאיר כתב הרע"ב, שאת כקרום ביצה, דסבר האי תנא, אין שאת אלא לשון גובה, וכן הוא אומר (ישעיה ב) ועל כל הגבעות הנשאות. ואין לך כהה בלבנונית בכל ארבעה מראות כקרום ביצה, לפיכך הוא גבוה יותר מכולן, כמראה צל גבוה מן החמה, ומה שאמר שניה לה כצמר לבן, והוא עז בלבנוניתו יותר מסיד ההיכל שהיא תולדה דבהרת. משום דאמר קרא שאת לבנה. לענין מאי קרייה רחמנא לבנה, על כרחך לתולדתה, שהיא לבנה יותר מתולדתה דבהרת.

ורבנן סברי שאת כצמר לבן שני מראות עזות שהן שלג וצמר לבן, הן לשני אבות בהרת ושאת, ושני מראות

כהות מהן שהן סיד ההיכל וקרום ביצה הן תולדות, תן תולדה גדולה לגדול, דהיינו סיד ההיכל לבהרת שהוא אב גדול, ותולדה קטנה לקטן דהיינו קרום ביצה לשאת שהוא קטן מבהרת. ונפקא מינה בפלוגתייהו דרבנן ותנא קמא לענין צירוף, דחצי גרים מאב וחצי גרים מתולדה ידידה מצטרפין, וכן שני האבות שאת ובהרת מצטרפין, דדרשינן והיה בעור בשרו לנגע, מלמד שמצטרפין זה עם זה, מדכתיב והיה ולא כתיב והיו, עשה כל הנגעים אחד. אבל שתי התולדות אין מצטרפות, תולדה דבהרת אינה מצטרפת עם תולדה דשאת, ולפי זה שלג וקרום אין מצטרפין.

והריטב"א כתב בדברי רבי מאיר תמוהין מאד שעושה השאת שהוא האב שחור מן התולדה, ולא עוד אלא כי בבהרת נותן תולדה שחורה לאב לבן וגבי שאת עושה בהיפך, וכתב שבתוספות שפירשו דשם רבי מאיר משמע ליה שאת גבוה שבגבוהים, וכתיב שאת לבנה, הא כיצד לימד שנותן לשאת השחורה תולדה לבנה, והוא כפירוש הנ"ל שהבאנו.

והגר"א באליה רבה הלך בדרך אחרת לחלוטין, וכתב דלא כרש"י והראשונים בסוגיין דסדר הלבנונית הוא שלג צמר סיד וקרום, אלא דרבי מאיר וחכמים סבירא להו דסדר הלבנונית הוא שלג סיד צמר לבן קרום ביצה, אלא שרבי מאיר סובר מדרשת הכתוב שספחת קאי אבהרת ולא אשאת, ולפיכך תולדתה היא סיד ההיכל שהוא הבא אחריה בלבנונית, והשאת היא הכהה ביותר ותולדתה הוא צמר לבן שהיא השלישי בלבנונית, ולחכמים ספחת קאי גם על השאת, והוא לשון טפילה כנ"ל, ולכן מסתבר שהבהרת ותולדתה הן הלבנות ביותר, והשאת היא הבאה בלבנונית שהוא כצמר לבן וטפל לו קרום ביצה. ולפי זה לרבי מאיר שלג וסיד מצטרף כדין אב ותולדתו, וכן קרום וצמר, וכן צריך לומר שמצטרף קרום עם שלג מדרשה דוהיה, אם רבי מאיר סבירא ליה דרשה זו, ולחכמים מצטרפים שלג וסיד, צמר וקרום, ושלג וצמר.

ולרמב"ם בפירוש המשנה הבנה אחרת בדברי רבי מאיר, דודאי גם לרבי מאיר התולדה כהה מן האב, ומה שאמר שהשאת היא כקרום ביצה ושניה שלה צמר לבן, לאו היינו צמר לבן דחכמים, אלא הוא מראה אחר כהה יותר מקרום ביצה, וחכמים סבירא להו שכל שהוא כהה יותר מקרום ביצה הרי הוא נגע טהור. אמנם הקושי ניכר בפירוש זה, דאין שינוי בלשון צמר לבן בין רבי מאיר וחכמים, ומהי תיתי לומר דרבי מאיר מדבר על צמר לבן אחר.

וכתב הרמב"ן והא דתנן הכא והתם שנים שהן ארבעה, נראה לי שכל אחד מארבע מראות אלו מתחלקת למראות אחרות והן רבות אלא שהן שוות במראות הלבן לאלו, לא עזות מהן ולא כהות מהן אלא שמראיהן

משונין, והיינו דתנן התם אלו מראות נגעים שכל הנגעים תלויים בהם רבי דוסא בן הרכינס אומר מראות נגעים שלשים וששה כו'.

ומהלך הסוגיא לפי רש"י [באן ולקמן ו' ריש ע"א] לבאר מה דאמרינן דמתניתין דלא כרבי עקיבא היינו דהמשנה נשנית בלשון אבות ותולדות, ולפי זה אין התולדות מצטרפות רק לאביהן, והאבות מצטרפים זה לזה מריבוי הכתוב, אך רבי עקיבא לא הזכיר בדבריו אבות ותולדות רק שמראה זה למעלה מזה, משמע שאין מצטרפים רק מראות הסמוכות זו לזו, ואם תאמר שצריך גם תנאי שתולדות מצטרפות רק לאביהן, נמצא שהאבות מצטרפים זה לזה מריבוי הכתוב, קרום ביצה מצטרף לצמר לבן [שאת] אף שהוא רחוק ממנו שתי דרגות מריבוי הכתוב, אך לסיד היכל לא יהיה שום צירוף, ולכאורה זה לא יתכן, דכן שנינו שם במשנה ג' ארבעה מראות האלו מצטרפין זה עם זה לפטור, ולהחליט, ולהסגיר. להסגיר את העומד בסוף שבוע ראשון. לפטור את העומד בסוף שבוע שני. להחליט את שנולד לו מחיה או שער לבן, בתחלה, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור. להחליט את שנולד לו פשיון, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור. להחליט את ההופך כלו לבן מתוך הפטור. לפטור את ההופך כלו לבן מתוך החלט או מתוך הסגר. אלו מראות נגעים שכל נגעים תלויים בהן. משמע דלכל המראות יש צירוף, ולכאורה לא מצאנו בזה מחלוקת, ולכן צריך לומר דלרבי עקיבא אינו תלוי דוקא באב ותולדה אלא אף במה שהם סמוכים זה לזה, ולכן בהרת מצטרפת לשאת, סיד ההיכל מצטרף לצמר לבן [שהוא השאת] כיון שהוא סמוך לו אף שאינו תולדתו, וקרום ביצה מצטרף אף הוא לסיד ההיכל כיון שהוא סמוך לו, וקרום ביצה מצטרף אף לשאת אף שהוא רחוק ממנה, כיון שרבתה התורה ספחת לשאת דוקא והוא אביו.

ולדעת התוספות בסוגיין מחלוקת רבי עקיבא וחכמים היא דלחכמים הכל תלוי אך ורק באבות ותולדות, ושאת מצטרף לבהרת מריבוי הכתוב, ותולדותיהם מצטרפים להם, סיד לבהרת וקרום לצמר, אבל סיד וקרום לא מצטרפים זה לזה. ורבי עקיבא סובר שהכל תלוי בסמיכת הלבנונית, ולכן שאת מצטרפת לבהרת ולסיד, וסיד מצטרף לקרום ביצה.

ובעל המאור הרשב"א והמאירי סבירא להו דפלוגתייהו דרבי עקיבא וחכמים הוא בענין אחר לגמרי, במהות השאת וסיד ההיכל, דחכמים שנקטו לשון אבות ותולדות סבירא להו דבאמת אין חילוק בלובן בין סיד ההיכל שהוא תולדת הבהרת לצמר לבן שהוא השאת, כי הם שווים בלבנוניתם, רק החילוק ביניהם הוא במגע, דמה שנקטו סיד וצמר היינו לענין המגע, דהשאת מגעה כמגע הצמר והיא חלוקה ממראה סיד ההיכל רק במגע, דהסיד יותר חלק מהצמר, והסיד הוא תולדת הבהרת ולכן מצטרף

עמה, ולא עם השאת שהוא הצמר, אף שהם שווים במראהיהם. אמנם רבי עקיבא חולק על עיקר ההגדרה הנ"ל, ולכן נקט בלשונו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו, דהיינו שהם שונים בלבנוניתם, ואין מראה הסיד כמראה הצמר כלל, ואף לרבי עקיבא יש אבות ותולדות, רק לשיטתו לבהרת אין תולדה כלל ולשאת יש שתי תולדות.

ולתרמב"ן דרך אחרת לגמרי בזה, דקשה, מה הביא ראיה דלרבי עקיבא הצירוף הוא לא בדרך אבות ותולדות ממה שאמר רבי עקיבא זו למעלה מזו, דהרי שם לא דיבר בצירוף אלא במראות, וכמו שאמרו לקמן משל דרבי עקיבא למה הדבר דומה לארבע כוסות של חלב וכו' שכולן מראה לובן אחד ומשמע דלאו בצירוף איירי, ומנא לן דרבי עקיבא בצירוף קאמר, דילמא צרופי מצטרף לגבוה שתי מעלות, עיי"ש שהאריך בזה עוד.

וכתב הרמב"ן דפירוש השמועה כך הוא דרבי עקיבא ורבנן במראות נגעים קא מיפלגי, דרבי עקיבא אמר כולן מראה לובן אחד הם שכולן דומין בגוון שלהם זה לזה, כגון שכולן דומין ללובן הצמר הלבן, אלא שזה דומה לצמר הלבן, וזה דומה לגלימא דעמרא שהוא מאותו הלובן אלא שהוא למטה ממנו, וזה דומה לשחיקי דעמרא שהוא למטה, וכן הרביעית, וכולן מראה אחד וזו למעלה מזו, ורבנן סברי בהרת אין למעלה מהימנה והוא משונה במראה לובן שלה מן השאת, כמו שאתה אומר בדרך משל שבהרת דומה לחלב והשאת דומה למים, והסיד למטה מן השאת שאין לובן שלה עזה כמו השאת אבל היא דומה בגוון לובן שלה לבהרת, שהיא כמראה החלב שנפל בו טפת דם על דרך משל שנמצא לובן שלה דומה לבהרת ולא לגוון השאת ומפני כך היא תולדה לבהרת ולא לשאת אף על פי שהיא למטה ממנה, והקרום דומה למים שנתערב בהם מעט יין נמצא שהם ממראה לובן השאת, והביא הרמב"ן ראיה לפירוש ממה שאמרו לקמן [ו' ע"ב] כגון מלכא ואלקפטא ורופילא וריש גלותא, עיי"ש בדבריו שביאר את מהלך הסוגיא לפי שיטה זו.

ולרמב"ם [הלכות טומאת צרעת פרק א'] והראב"ד שיטה אחרת בזה, דכתב הרמב"ם [ה"ב], וד' מראות יש בצרעת עור הבשר, ואלו הן לובן עז ביותר שאין למעלה ממנו שהוא נראה בעור הבשר כשלג הוא הנקרא בהרת, ולובן שהוא דיהה מזה מעט שנראה כצמר נקי של כבש בן יומו הוא הנקרא שאת, ולבן שדיהה מן השאת מעט שנראה כסיד ההיכל הוא תולדת הבהרת ונקראת ספחת, ולובן שדיהה מסיד ההיכל מעט והרי הוא כקרום ביצה היא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת. הנה למדת שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת והמראה שהוא כקרום ביצה היא ספחת השאת שאין לשון ספחת אלא טפילה מכאן אמרו מראות נגעים שתיים שהן ארבע בהרת וספחתה שאת וספחתה.

וכתב הראב"ד, א"א, שנה משנתו כר"ע דאמר ארבע מראות הללו זו למעלה מזו דאי לרבנן סיד ההיכל וצמר לבן כי הדדי נינהו אלא שזה נוטה ללובן השלג והצמר נוטה ללובן אחר והכי איתא בשבועות.

הרי דלהרמב"ם לרבי עקיבא זו למטה מזו בלבנונית, אבל לראב"ד סיד וצמר שוים בלבנוניתם, אלא שזה נוטה יותר לשלג וזה נוטה יותר למראה אחר, והוא כדעת בעל המאור הנ"ל בדעת רבי עקיבא, רק דסבירא ליה שהחילוק ביניהם הוא במראה ולא במגע.

ולעיל הבאנו דעת הרמב"ן והראשונים דמה שאמרו ארבע מראות נגעים היינו שכל אחד מארבע מראות אלו מתחלקת למראות אחרות והן רבות אלא שהן שוות במראות הלובן לאלו, לא עזות מהן ולא כהות מהן אלא שמראיהן משוונן, והנה למדנו מדברי הראב"ד דהוא סבירא ליה דאף במראה לובן שוה, מכל מקום הואיל וזה נוטה לשלג וזה לגוון אחר הרי הם נחשבים לשני מראות.

וכתב עוד הרמב"ם [ה"ג], ארבע מראות נגעים אלו כולן מצטרפין זה עם זה בין להקל בין להחמיר בין בתחילת ראיית הנגע בין בסוף השבעה בין לאחר שנפטר המצורע או נחלט כיצד אחד נגע שהיה כולו לבן כשלג או כסיד ההיכל או כצמר נקי או כקרום ביצה ואחד נגע שהיה מקצת הלובן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת הכל כמראה אחד הוא חשוב, א"כ למה מנאום חכמים ואמרו מראות נגעים שתיים שהן ארבע כדי להבין במראות שכל כהן שאינו מכיר המראות ושמותיהן כשמלמדין אותו ומודיעין אותו לא יראה הנגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחתה זו היא השאת וזו היא ספחתה.

והשיג הראב"ד, אינו נראה כן מן הגמרא דאמרין התם סיד ההיכל ליצרפיה בהדי שאת לאו בר מיניה הוא אלמא תולדה דהאי לא מצטרף בהדי האי.

והנה לשיטת הרמב"ם כל המראות מצטרפות זו עם זו, ולפי חכמים ודאי אין הדבר כן, דהרי אין תולדות מצטרפות זו עם זו, רק יתכן הדבר אליבא דרבי עקיבא אם נאמר שלא נשנו דבריו זו למעלה מזו וכו' לענין צירוף רק לענין מראות, אבל לענין צירוף מצטרפים כולם זה עם זה, רק קשה דנקט הרמב"ם דלכל מראה יש ספחת משלו, דהיינו תולדה, ואם נוקטים אנו לשון תולדה לא שייך לצרף תולדה של זה לאביו של זה, ועיין בכסף משנה מה שיישב בזה.

דף ו' ע"א

לומר לך כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים.

וכתבו התוספות דהיינו הכהן הרואה ופוסק, אבל יתכן שהכהן הרואה אינו מבין כלום ומביא עמו ישראל אחר שבקי בזה והוא אומר לו אמור טמא או טהור, שהטומאה והטהרה ביד הכהן דוקא. ולכאורה כונת התוספות לומר דבכהאי גוונא לא צריכים בקיאות כלל, לא הישראל ולא הכהן, דלא הקפיד הכתוב רק בכהן הרואה, ואם כן הוא גזירת הכתוב בכהנים והוי מילתא בלא טעמא, ולכאורה נקט כהן דהוא אורחא דמילתא, אמנם כתוב הקפיד על כל רואה נגעים שפוסקים על פיו שיהיה בקי בכל המראות ושמותיהם, ובמשנה אמרו [נגעים פרק א' משנה ד'] רבי דוסא בן הרכינס אומר, מראות נגעים שלשים וששה. עקיבא בן מהללאל אומר, שבעים ושנים, וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, כבר התבאר בהלכה אשר לפני זאת שסבת מנין אלו המראות היא ההרגל וההכרה במראות, ולזה אמר רבי דוסא שאי אפשר להרגיל במראות אם לא ידע ויכיר בהן שהן ל"ו, וביאור זה. שהנגעים ששה מינים נגעי עור, בשר תחלה, והשני נגעי שחין ומכוה, והשלישי נגעי קרחת וגבחת, והרביעי נגעי ראש וזקן והוא אשר יקראו נתקים, והחמישי נגעי בגדים, והשישי נגעי בתים, עיי"ש, ומשמע מלשונו שאם לא יהיה בקי בכולם, למשל מראות נגעי בתים, יחסר לו אף בהבנת מראות נגעי עור בשר, ואמנם קשה להבין מה ענין מראה ירקרק או אדמדם למראות לבנים דעור בשר, אך יהיה איך שיהיה, להרמב"ם הוא סברא שיש חסרון בראיית הנגע אם אינו בקי בכל הנ"ל, ואם כן אין סברא לחלק בין כהן לישראל. ואכן כתב הרמב"ן ז"ל, הא דאמרין לומר לך שכל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים. לאו דוקא כהן שאם ישראל הבקי עומד על גביו אפילו כהן שוטה רואה אותם, דהכי תניא בספרא ואומר לו אמור טמא והוא אומר אמור טהור והוא אומר, אבל מעצמו בלא בקי בשמותיהם אינו רואה את הנגעים, ומקצת הנוסחאות כתוב בהן כל מי שאינו בקי ואין כתוב בהן כהן. ע"כ.

ובפתוך גופיה מי שמעת ליה והתניא, רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג במים, אלא של בהרת עזה כשלג, ושל סיד דיהה הימנה וכו'.

מבואר בכתוב דבכלל מראות נגעי עור בשר יש אף מראות אדמדמות, ואף שאין המראה האדמדם מראה לבן, מכל מקום טמאתו התורה, ואת החילוק במראות בזה קבלו חכמים בתורה שבעל פה מה נקרא אדמדם וכו' המטמא.

ובמשנה אמרו [נגעים פרק א' משנה ב'] הפתוך שבשלג כיין המזוג בשלג הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג במים אלא של שלג עזה ושל סיד דיהה ממנה. וכתב הרמב"ם בפירוש משנה זו, פתוך, המראה המעורב מן הלובן והאודם, וגם הוא ממראות נגעים ואף על פי

מלכא לקיסר הוא דשייליה ורבא מיראה עשה, שהיה תחתיו במלכותו. והר"י מגאש פירש, בחורשיא קא אכיל. פירוש, מכה יש בעין נקרא חורשא, כלומר, מכה יש בעיניך שאי אתה רואה כלום. אמנם צריך להבין רב פפא מה סבר.

והביאור בזה לכאורה דבאותו זמן עדיין היו פרס ורומי ממלכות גדולות, ולא היה ניכר אז מי גדול ממי, ואף שידעו שעתידה פרס ליפול ביד רומי מכל מקום עדיין לא היה הדבר הזה, ולכן שאל רב פפא מי גדול ממי ומי חזק ממי, דיתכן שבשדה הקרב ינצחו הפרסים את הרומיים. אמנם רבא ענה לו שאתה מדבר כמו אחד שאוכל ביערים, דהיינו שכל מזונו מגיע מעצי היער ולא על ידי משא ומתן, דאדם הניזון בצורה רגילה, דהיינו שמתפרנס ממלאכתו וקונה את מזונו בשוק, רואה את המטבע השולט שמתקבל בכל מקום, כדוגמת הדולר בדורות האחרונים, שזהו דבר המעיד על שליטת ממלכה זו על המסחר בעולם, דבדרך כלל אין ממלכה אחת מניחה להשתמש במטבע של ממלכה אחרת, כמו שמצאנו בתלמוד [בבא קמא צ"ז ע"ב] שיש ענין כזה דקפדי על זה, וכן ביאר הבן יהודע מה שאמרו שטבעה יוצא בכל העולם כולו, דהיינו המטבע שלה, דהיא לוקחת סחורות הן של מלכוש הן של מזון מן מלכויות אחרים, ולכן מטבע שלה יוצא בכמה מלכויות שנותנת מטבעות של כסף וזהב ולוקחת סחורה תמורתם, וזהו ותיכול כל ארעא, ר"ל אוכלת מן הגדל בכל ארצות אחרים, שהן של כסות, והן דברים של מזון.

דף ט' ע"א

מה נשתנה שעיר של ר"ח שנאמר בו לה' אמר הקדוש ברוך הוא שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח.

כתב החתם סופר [חולין ס' ע"ב], הביאו עלי כפרה על שמעטתי הירח, פירוש, כי הקב"ה פייס הלבנה שלעתיד לבא בעולם התיקון תתמלא פגימת הלבנה ויהיו אור הלבנה כאור החמה ובוזה נתפייסה הלבנה, אך תלה הדבר בתיקון מעשינו אז יהיה התיקון, אך בעו"ה אנו מאריכין הגלות בקלקול מעשינו והלבנה מתרעמת על השי"ת שלא מיהר פיוסה, ונמצא אנו גורמים שיש התרעמות על הקב"ה ע"כ בר"ח זמן חידוש הלבנה אנו צריכין להביא קרבן על נפשותינו על שגרמנו שלא נתפייסה הלבנה עדיין, ואין הכונה שזו כפרה לה', שזה דבר זר ומוזר, אלא אנחנו צריכים להביא כפרה על עצמנו על מה שגרמנו כביכול להתרעמות על ה'.

שלא נתבאר זה בשאת אלא אמר שאת לבנה בלבד, אבל נתבאר בבהרת, אמר או בהרת לבנה אדמדמת, ובספרא, מנין ליתן את האמור בבהרת בשאת ואת האמור בשאת בבהרת תלמוד לומר צרעת היא, לפי שנאמר בבהרת צרעת היא וכך בשאת. נלמד מזה שכל ארבעה מראות הללו אם נתערב בכל אחד מהן אדמומית מועטת עד שיהא לובן מהול באדמומית הרי גם הוא נגע צרעת. אמר שרואין כל מראה מהן כאלו נמזג ביין ומקיפין עליו מראה הצרעת והזכיר מהן שני מראות כלומר כשלג וכסיד והוא הדין לשאר המראות. וכך עשו ההדגמה בתלמוד לכך, ארבעה כוסות ששעורן שוה מלאים חלב, האחד הוסיפו בו שתי טפין של דם, ובשני ארבע טפין, ובשלישי שמונה טפין, וברביעי שש עשרה, וכפי יחסי התערובות הללו מדמין ארבע המראות המורכבין מן הלובן והאודם, לפי שכל כמה שיהיה הלובן חלוש הרי מעט אדמימות המתערבת בו נראית אדמימות מרובה וחזקה, ולפיכך יהיה מעט אדמימות עם מראה קרום ביצה כמו שש עשרה טפין של דם באותה הכמות של חלב כדי שתהא אותה האדמימות נראית ונכרת, והבן את זאת. ופירוש דיהה, עמומה מעטת הבהירות.

וכן פסק במשנה תורה [הלכה ד'] היה במראה הלובן מארבע מראות אלו מקצת אדמומיות מעורבות בו גם זה נגע צרעת הוא, שנאמר או בהרת לבנה אדמדמת והוא הדין לשאת ולספחת של שאת ולספחת הבהרת, והמראה הזה שהוא מעורב מלבנונית ומעט אודם הוא הנקרא פתוך, וכיצד מראה הפתוך בארבע מראות אלו כאילו הן ארבע כוסות מלאות חלב ונתערב בכוס הראשונה שני טיפי דם ובשניה ארבעה טיפין ובשלישית שמונה טיפין וברביעית ששה עשר טיפין הפתוך שבבהרת הוא המראה הרביעי והפתוך שבשאת כמראה כוס שלישית והפתוך שבספחת הבהרת כמראה הכוס השניה והפתוך שבספחת השאת כמראה הכוס הראשונה. וכתב הראב"ד, א"א נ"ל שזה שיבוש, כי הוא בהיפך שהבהרת לבנונית שלו יתירה והאדמומית מעוטה והשאת הלובן שלו מעוטה והאודם שלו יתירה וכן כולן כל שהלובן מתמעט האודם מתרבה:

דף ו' ע"ב

א"ל רב פפא לרבא הי מינייהו עדיף אמר ליה בחורשיא קא אכיל ליה פוק חזי טיבעא דמאן סגי בעלמא.

רש"י פירש בחורשיא אכיל ליה, האיש הזה מוטמן ביערים כל ימיו שלא שמע בטיבעה של מלכות רומי והוצרך לשאול זאת. ורב פפא משום דאקדים רבא שבור